ALEXANDRU ODOBESCU'S CONTRIBUTION TO THE DEVELOPMENT OF THE ROMANIAN LITERARY LANGUAGE

Elena-Lavinia Diaconescu

PhD Student, University of Pitești

Abstract: During the 19th century, the Romanian writers were interested in creating a literary language. One of them was Alexandru Odobescu who considered that the authors had the responsability to write using a language that everybody could understand, not only the contemporary people, but also those form the future. His literary writings and his articles about art, literature and translations into Romanian proved Odobescu's idea about the existence of an ideal language: without excessive regionalisms and archaisms, without vulgar expressions borrowed form the folk speech, without excessive neologisms. Taking all this into acount, Odobescu's writing style became a model in using the literary language, being clear, correct, elegant and accesible.

Keywords: literary language, ideal language, 19th century, folk speech, latin influences

Pornind de la doctrina lingvistică a Școlii Ardelene de a crea un instrument de comunicare unic pentru toți românii cu ajutorul căruia să fie exprimate noțiuni din diverse domenii ale culturii moderne, s-a ajuns la ideea obținerii unei *limbi literare*. Totuși, punerea în practică a acestei idei nu a fost un lucru ușor, având în vedere influențele populare, latinești, grecești, franțuzești, italienești, slavone, turcești, rusești exercitate asupra limbii. De aceea autorii ardeleni, bănățeni, munteni și moldoveni au luptat pe toate planurile: fonetic, lexical, sintactic, morfologic, pentru a impune propria versiune de limbă literară. Astfel, obiectivul scriitorilor secolului al XIX-lea (dintre care amintim pe Iancu Văcărescu, Ion Heliade Rădulescu, Nicolae Bălcescu, Costache Negruzzi, Vasile Alecsandri, Alexandru Odobescu, Mihai Eminescu, Ion Creangă, I. L. Caragiale) a fost *crearea* limbii române de cultură, modernă și unitară. Filologii secolului următor au fost preocupați de *cercetarea* acestei limbi, elaborând și un nou obiect de studiu la Facultatea de Litere: Istoria limbii române literare.

BDD-V2082 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:49 UTC)

Noțiunea de „limbă literară”, deși utilizată de la mijlocul secolului al XIX-lea, a fost interpretată în moduri diferite, fiind considerată sinonimă cu conceptele de limbă scrisă, limbii a literaturii artistice sau instrument de exprimare a intelectualilor în diverse domenii culturale.

Ion Gheție dorește ca la începutul lucrării sale, *Introducere în studiul limbii române literare* (1982), să clarifice noțiunea mai sus menționată. Mai întâi supune atenției diverse puncte de vedere ale unor lingviști români. Astfel, pentru I. Heliade Rădulescu, limba literară este „limba inimei sau a simțământului”, dar și a „științelor sau a duhului” (p.18); pentru Iorgu Iordan, ea este „un aspect al limbii naționale, aspectul ei cel mai corect, produs al unei prelucrări continui din partea scriitorilor, oamenilor de știință, publiciștilor, etc... ea este limba științei, literaturii, ideologiei, politicii, teatrului, administrației” (p. 19.); pentru Al. Graur și I. Coteanu, limba literară este o limbă îngrijită, corectă, aspect susținut și de J. Byck, care nota că „limba literară are în vedere nu ce-i frumos, ci ce-i corect” (p.20). Ion Gheție își încheie capitolul prin a oferi cititorilor propria definiție cu privire la conceptul supus discuției: „limba literară ar putea fi definită drept aspectul sau varianta cea mai îngrijită a limbii întregului popor, care servește ca instrument de exprimare a celor mai diverse manifestări ale culturii și se caracterizează prin respectarea unei norme impuse cu necesitate membrilor comunității căreia se adresează. ” (p. 21)

În aceeași carte, Ion Gheție face referire la existența a două mari epoci în evoluția limbii românești de cultură: epoca veche (1532-1780) și epoca modernă (1780-1960). Cea din urmă este împărțită în trei perioade: de diversificare lingvistică (1780-1836); de realizare a principalelor norme ale limbii literare unice din prezent (1836-1881); de definitivare detaliată a normelor limbii române literare (1881-1960) (după I. Gheție, p.67).

În ceea ce privește procesul complicat de trecere de la limba veche la cea modernă, G. Ivănescu formulează două întrebări esențiale: „1) cum s-a produs modernizarea limbii, adică transformarea ei într-un instrument de comunicare și expresie, care rămânând cât mai apropiat de limbajul poporului, să fie totuși la înălțimea culturilor moderne?; 2) cum s-a produs unificarea limbii, cu toate că s-a plecat de la o limbă literară deja diferențiată pe regiuni?” (G. Ivănescu, *Îndrumări în cercetarea morfologiei limbii literare românești din secolul al XIX-lea* în *Studii de istoria limbii române literare,* 1989, p. 108).

Dorim să oferim un răspuns la cele două întrebări formulate mai sus, pornind de la activitatea literară a lui A. Odobescu, unul dintre scriitorii secolului al XIX-lea, care a activat într-o perioadă ce coincide, conform delimitării lui Gheție, cu cea a constituirii celor mai

BDD-V2082 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:49 UTC)

importante reguli ale limbii literare. Scopul nostru este, deci, să arătăm în ce măsură a contribuit Odobescu la perfecționarea, îmbogățirea și unificarea limbii prin scrierile sale.

Având în vedere multitudinea de funcții pe care le-a ocupat în decursul carierei sale (scriitor, profesor, membru în Comisia pentru adunarea materialelor și formarea unei istorii naționale, ministru al Cultelor și Instrucțiunii publice, ministru al Treburilor Străine, delegat al Consiliului de Stat, diplomat, membru al Societății Academice Române), Odobescu a putut să militeze pentru o limbă literară în mai multe cercuri culturale. Articolele și studiile sale: *Poeții Văcărești – Traducerea lui Britannicu – Strămbunii Văcăreștilor – Banul Ienăkiță, Psaltirea tradusă românește de diaconul Coresi (tipărită la 1577), Condițiunile unei bune traduceri românești din autorii elini și latini, Reviziunea Dicționarului Academiei, Bazele unei literaturi naționale* nu conțin doar ideile autorului cu privire la unificarea limbii literare, ci și sfaturi despre cum ar trebui să lucreze ceilalți scriitori pentru a se încadra în normele limbii române moderne. Astfel, cărțile trebuie să fie „scrise într-o limbă de toți priceută, de toți gustată, într-o limbă care nici dezgustă mintea prin formele și **expresiunile** ei pocite și înjosite, nici o ostenește prin a ei frazeologie nomoloasă și încâlcită, nici o spăimântă prin netrebuincioase și nejustificabile inovațiuni.” (art. *Condițiunile unei bune traduceri românești din autorii elini și latini* p. 304).

Odobescu a fost preocupat încă din tinerețe de procesul formării limbii române moderne. Considera că altor popoare occidentale le era ușor să-și impună o limbă unitară, deoarece aveau la dispoziție modelele oferite de clasici, în cadrul cărora cuvintele aveau la bază „...regule mai temeinic stabilite” (art. *Condițiunile unei bune traduceri românești din autorii elini și latini* în *Al. Odobescu. Opere*, vol. I, Editura de stat pentru literatură și artă, 1955, p.300). Pe de altă parte, poporul român era supus doar unui amestec de influențe diverse: „...noi, care n-avem autori clasici, ne lăsăm să ne ducă vântul încotro suflă; azi scriem după sintaxul francez, jumătate cu vorbe românești, jumătate cu niște cuvinte cărora nu știu ce nume să le dau, fiindcă nu sunt nici latinești, nici italienești, nici franțozești, și mai puțin decât toate acestea românești; altă dată supunem și sintaxul și cuvintele la niște întortocheri și la niște complecții bizare, bune pentru duhul concret și serios al poporului român, dar ciudate cu totul într-o epocă când toată lumea cată ca stilul să fie limpede și armonios”. (art. *Bazele unei literaturi naționale* în *Opere*, I, 1965, p. 188).

Odobescu descrie foarte realist fenomenul influențelor străine asupra limbii române și este de acord cu prezența acestora, dar într-un mod echilibrat. Acceptă astfel influențele din partea cronicarilor, a împrumuturilor din alte limbi, atâta timp cât la baza literaturii române

BDD-V2082 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:49 UTC)

este limba populară: „Se căutăm dar limba în popor, căci acolo s-a păstrat mai limpede decât în clasele de sus; se nu lăsăm să ne scape niciuna din expresiile, niciuna din formele sintactice întrebuințate de norod; se citim încă și pe vechii hronicari, care deși într-adevăr, nu prea scriau cu ușurință, dar cel puțin scriau pe românie. Poporul și hronicarii sunt două izvoare naționale; dar atâta nu este destul. Va încă se studiem și limbele străine, ca se vedem dacă-ntr-însele nu găsim elemente ce ar putea să îmbogățească pe a noastră." (art. *Bazele unei literaturi naționale* în *Opere*, I, 1965, p. 188). Scriitorul aduce un omagiu poporului prin limba populară utilizată în redactarea *Basmului cu fata din piatră și cu feciorul de împărat cel cu noroc la vânat*, dar această limbă reprezintă și un mijloc de reînviere a trecutului istoric și a unor tradiții străvechi prin nuvelele sale istorice: *Mihnea cel Rău* și *Doamna Chiajna*.

Înainte de a se dedica elaborării operelor literare, pentru care a rămas cunoscut în literatura română, Odobescu s-a ocupat cu traducerea unor autori latini. Această activitate l-a determinat să mediteze asupra pendulării limbii române între vorbirea cultă și vorbirea cotidiană, adeseori plină de erori, pendulare generată de contactul cu antichitatea clasică. A scris în acest sens și articolul intitulat *Condițiuni ale unei bune traduceri*, care conține numeroase idei ce completează concepția sa despre limba literară: „limbele nu încă de tot formate, limbele încă slabe și sărace, dar care însă aspiră la înavuțire, au și folos și îndemânare de a se mlădia, prin mijlocul traducerilor, după chipul și asemănarea limbelor celor mai corecte. Acesta este fără îndoială cazul limbei noastre și pentru aceea mai cu seamă stăruim noi așa tare ca să îndemnăm pre scriitorii noștri la dese și înmulțite cercări de transferire a modelelor antice în limba românească. " (art. *Condițiunile unei bune traduceri românești din autorii elini și latini* în *Al. Odobescu. Opere*, vol. I, Editura de stat pentru literatură și artă, 1955, p.300).

„Această pondere pe care o acorda Odobescu cunoașterii clasicilor, este fundamentată pe ideea de a oferi contemporanilor modele de limpezire, corectitudine, eleganță, cumpănire și accesibilitate, calități care le oferă scrierile anticilor. Aceste condiții ale unei bune traduceri formulate de Odobescu sunt în fond trăsăturile fundamentale ale scrisului său". (*Contribuția lui A. Odobescu la dezvoltarea limbii române literare*, în *Momente din evoluția limbii române literare*, București, 1973., p. 226). Dar el nu își ține doar pentru sine „rețeta" scrisului cumpănit, ci încearcă să convingă și pe alți scriitori să o folosească, considerând că prin traducerile din clasici, aceștia se pot antrena pentru limba contemporană.

De aceea, în articolul său dedicat traducerilor, Odobescu oferă sfaturi celor care doresc să își perfecționeze tehnicile de traducere, dar și de scriere în general, avertizându-i să se

BDD-V2082 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:49 UTC)

ferească de anumite pericole care pun în pericol echilibrul limbii: „*provincialismii* sau formele și expresiunile necorecte care se întrebuințează numai în câteva localități cu disprețul bunului uz mai general; *vulgarităţile* sau **creațiunile** hibride ale graiului poporan și familiar, care adesea sunt și contrarii spiritului limbei naționale; *platitudinile* de stil sau lipsa de vigoare, de eleganță și de corectitudine în alegerea cuvintelor și mai ales în **construcțiunea** frazelor; ***archaismii*** nevoiași sau cuvintele sterpe care au îmbătrânit și au răposat fără de a lăsa sămânță în limba cea viie; *neologismii* prisositori care, pe lângă dificultatea de înțeles ce prezintă cititorului, mai au și neiertatul păcat de a fi făurite fără de necesitate practică sau numai dintr-un simplu capriciu sau chiar și ca o consecință riguroasă a unei sisteme personale de reformă limbistică." (*Opere*, vol. I, 1955, p.304).

De asemenea, Odobescu consideră că o scriere literară originală, dar și o traducere bună trebuie redactate într-o limbă unitară și cu gândul ca publicul cititor contemporan să înțeleagă mesajul transmis: „A scrie limba trecutului este un joc retrospectiv, o petrecere de anticar care, chiar când e perefect executată, rămâne a mulțămi numai un foarte mic număr de amatori. A voi din contră să scrie cineva limba viitorului este o utopie fără de niciun temei, este a cerca dupe calculele iluzorie viitorul limbelor, precum necromanții și vrăjitorii cearcă în zodii și cu bobii viitorul sufletelor." (*Opere*, vol. I, 1955, p.305). Aceeași problemă a lipsei de unitate a limbii române o semnalase încă din 1861, prin intermediul articolului *Psaltirea tradusă românește de diaconul Coresi*, când Odobescu a arătat că mesajul articolelor apărute în ziarele din Banat și Transilvania era de neînțeles pentru românii din Principate și viceversa. „Această lipsă de comunicațiuni intelectuale produce nu numai răul de a întreține provincialisme în limba scrisă și d-a împiedica formarea definitivă a unui dialect cult și literar în care să se contopească sau să se controleze toate idiomele locale și toate sistemele filologice individuale ale românilor, dar încă tinde a izola pe români unii de alții prin deosebite idei și tendențe". *Opere*, vol. I, 1955, p.275)

Tocmai ideea unei limbi vii, contemporane, pe înțelesul tuturor, îl aruncă într-un „război academic" cu latiniștii, cei care susțineau elaborarea unui dicționar român, ale cărui cuvinte suferiseră profunde modificări de formă sub influența împrumuturilor din latină. Odobescu este de acord cu împrumuturile de cuvinte de la latini și de la alte popoare, atâta timp cât „nu scornim terminații și cazuri și moduri nouă" și nici nu „născocim o gramatică după placul fiecărui autor" (art. *Bazele unei literaturi naționale* în *Opere*, I, 1965, p. 189). Este conștient că înlăturarea din dicționar a cuvintelor care sunt de origine latină, ar duce la sărăcirea și pierderea unei părți din originalitatea limbii române. De aceea scriitorul se arată

BDD-V2082 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:49 UTC)

cumpătat și creează alături de ceilalți membri ai echipei de revizuire a dicționarului lui Maxim și Laurian o listă de indicații privind felul cum acesta ar trebui alcătuit cu adevărat:

- ordonarea alfabetică a cuvintelor, renunțându-se la gruparea în Dicționar sau Glosar;
- explicarea pe scurt a cuvintelor și precizarea etimologiei lor acolo unde nu există îndoieli;
- eliminarea neologismelor inventate de scriitori;
- raportarea termenilor din Dicționar la un context (adică să se dea exemple din opera unor scriitori);
- simplificarea ortografiei, astfel încât „să nu se producă între scriere și grai dificultăți practice fără nicio necesitate științifică" (art. *Revizuirea Dicționarului Academiei* în *Opere*, I, 1955, p. 316).

Totodată, Odobescu consideră că dicționarul român trebuie să conțină, așa cum recomandase și lexicograful francez Littré, trei secțiuni: arhaisme, cuvinte uzuale contemporane și neologisme, dar cu mai mult accent pe uzul contemporan. Concluziile raportului ilustrează concepția scriitorului despre lexicografie și limbă literară. Astfel, recomandă consemnarea cuvântului în sine (indiferent de secțiunea căruia îi aparține), precizarea pronunției și a formelor gramaticale, dacă este cazul, oferirea de sinonime, dar și de alte explicații pentru a ilustra posibilele sensuri diferite, extragerea de citate sugestive din autorii contemporani, prezentarea istoricului său prin raportare la citate din scriitori mai vechi și precizarea valorii cuvântului „sub raportul uzului său actual".

Dar pentru ca o asemenea operă să fie realizată, era nevoie de un „inventar complet și rațional al întregii noastre avuții limbistice" (*Opere*, I, 1955, p. 324), care să vizeze texte bisericești, administrative, științifice, texte din literatura populară și modernă. Odobescu urmărea ca Dicționarul din 1877 să devină „oglinda limbei din trecut până în prezent" (*ibidem*). Interesant este faptul că această viziune a fost transferată de scriitor și în opera sa. De aceea putem afirma că structura lexicală a dicționarului se aseamănă cu structura lexicală a scrierilor sale literare prin prisma faptului că amble îmbină elemente populare, arhaisme și regionalisme, neologisme, termeni uzuali. Totodată această împletire de cuvinte este recomandată de Odobescu și traducătorilor, care trebuie să cântărească bine cuvintele alese pentru a reuși să se facă înțeleși în fața cititorilor contemporani.

Concepția sa despre limbă nu reiese doar din mesajele formulate prin intermediul articolelor teoretice, ci și din felul în care își combină cuvintele. De aceea, vom analiza din punct de vedere lexical și morfologic o mică parte din cuvintele utilizate de Odobescu în scrierile sale.

BDD-V2082 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:49 UTC)

Temenii populari sunt numeroși: *mușcoi* = catâr; *mindir de paie* = sac umplut cu paie; *voie vegheată* = bunăvoință, *zăblău* = cergă; *dăulat* = istovit*; urloi* = burlan; *înfurcitură* = bifurcare, *vătui* = pui de iepure; *arzoi* = înfocat; *custură* = cuțit cu mâner de lemn; *babiță* = pelican; *biniș* = rochie lungă strânsă pe corp; *capeș* = capabil; *pojarniță* = sunătoare; *covergă* = coviltir, etc.

Arhaismele sunt utilizate cu scopul de a reda atmosfera vremii (titluri, veșminte, funcții specifice secolului al XVI-lea când se petrece acțiunea nuvelelor odobesciene), dar și pentru a conferi valoare stilistică operelor sale: *cănavăț* = tip de stofă; *medelnicer* = slujitor al mesei domnești; *lipcan* = curier domnesc; *dragoman* = interpret diplomatic; *fustaș* = soldat înarmat cu suliță care făcea parte din garda domnitorilor; *șprafcă* = anchetă; *bărat* = preot catolic; *postelnic* = boier responsabil cu ceromonialul la curtea domnească; *gugiuman* = căciulă domnească; *balaș* = piatră scumpă de culoare roșie; etc.

Neologismele sunt mai ales specifice arheologiei, istoriei, artelor plastice, muzicii, etc.: *crepidă*= sandală, *cinopedie* (gr.) = în legătură cu creșterea câinilor; *metopă* (it. fr.) = spațiu dreptunghiular sau pătrat într-o friză dorică; *fibulă* = agrafă; *scoliast* (gr.) = autor de glose; *intabulament* (lat.) = partea unui edificu așezată deasupra coloanelor; *riturnelă* (it., fr.) = refren, etc. „Găsim și la Odobescu o serie de neologisme care nu s-au impus în limbă. De exemplu: *marșandă* = modistă; *vulnerat* (latinism) = rănit; *etereu* = eteric (neologism întâlnit și la poeții premoderni sub forma care nu s-a impus); *matutin* = de dimineață; *concuistă* (italienism întâlnit și la Bălcescu) = cucerire; *cortezie* (it.) = curtezie, etc.” (T. Vianu - *Contribuția lui A. Odobescu la dezvoltarea limbii române literare*, în *Momente din evoluția limbii române literare*, București, 1973., p. 232).

Morfologia substantivului limbii române din secolul al XIX-lea a ridicat anumite probleme. Una dintre ele face referire la pluralul substativului *pasăre*, însuși Odobescu oscilând între cele două forme de plural: munt. *paseri* și mold. *păsări,* chiar în cadrul aceleiași opere. El folosește cuvântul *idiome* după modelul franțuzesc, față de *idiomuri*. Tot la el întâlnim situațiile *pagine* și *literature* după modelul vechii terminații feminine în *-e*, care va deveni la plural feminin *-i*: *pagini* și *literaturi*. Specifice perioadei sunt și situațiile în care genul substantivului era altul decât cel din prezent: Odobescu scria *doi articoli*; *neologismi, secoli* (genul masculin, față de neutrul de azi) sau *period* (genul masculin, față de femininul de azi). Odobescu a fost adeptul folosirii substantivelor neologice create cu ajutorul sufixului *–iune/i* provenit din sufixele latinești: *-atio; -itio; utio; - tio; -sio – direcțiune; deciziune, citațiuni; condițiuni; inovațiuni; informațiuni; aluziuni; impulsiune; revoluțiune; reflexiuni;*

BDD-V2082 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:49 UTC)

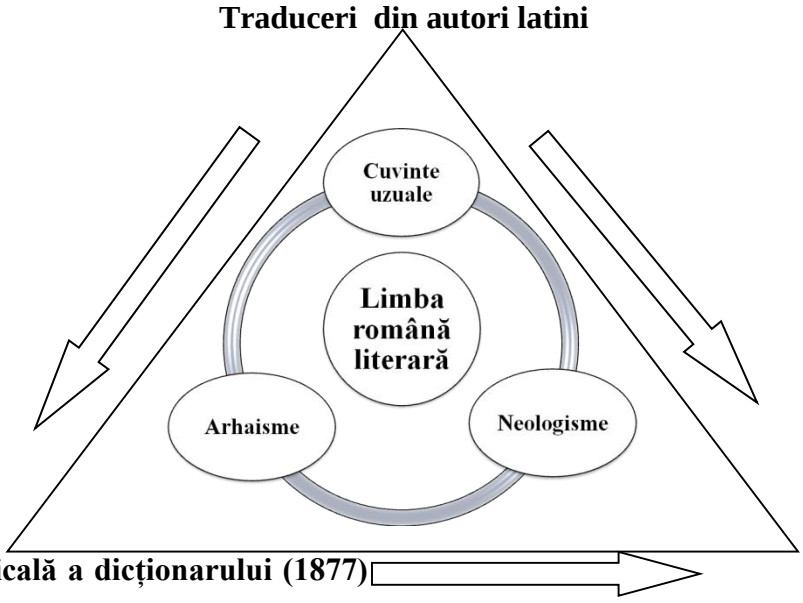
indicațiuni; ediţiune; discuţiuni; reviziune; meditaţiuni; prescripţiuni; iluziune; comisiune; restricţiune.

În ceea ce privește pronumele relativ, la Odobescu se întâlnesc formele *care, cari, carea*, așadar el folosește atât forma muntenească, cât și pe cea modovenească.

La verb, se observă tendința scriitorului de a folosi în mod deliberat formele limbii literare vechi: *văz, crez, simţ*. Odobescu, ca și alți scriitori din epocă, utilizează atât la singular, cât și la plural, persoana a III-a, o formă identică a verbului, considerată în prezent ca fiind un dezacord: *el cântă, ei cântă*. Același lucru se întâmplă și la imperfect: *el cânta, ei cânta*, iar pentru forma de mai mult ca perfectul Odobescu folosea: *îi dase lacrimile; hototele ce îl podidise, căpeteniile dobitoceşti se adunase; boierilor care rămase departe; toate se înstrăinase; se petrecuse lucrurile*; așadar încă nu se stabilise adăugarea terminației *–re*: *dăduseră, podidiseră, adunaseră, rămăseseră, înstrăinaseră, se petrecuseră*.

Desigur că sunt multe alte exemple din punct de vedere morfologic care apar în operele lui Odobescu și care trebuie supuse atenției, dar acestea vor face subiectul altui articol de cercetare. Am dorit să demonstrăm că acest scriitor nu a rămas doar un teoretician al limbii, ci și-a folosit operele ca spațiu de punere în practică a ideilor sale.

Contribuția lui Alexandru Odobescu la dezvoltarea limbii române literare poate fi redată schematic astfel:

În concluzie, Odobescu a fost preocupat în tinerețe de traducerea unor fragmente din autorii latini, iar în acest sens a încercat să găsească cele mai potrivite cuvinte românești,

BDD-V2082 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:49 UTC)

astfel încât traducerile să capete o nuanță autohtonă; apoi și-a concentrat eforturile pentru ca dicționarul român de la acea vreme să păstreze cuvintele cele mai potrivite poporului nostru, fie ele cuvinte uzuale, arhaisme sau neologisme; dar Odobescu nu a fost doar teoretician, ci a pus în practică prin scrierile sale originale toate sfaturile acordate atât traducătorilor, cât și colaboratorilor la dicționar. Astfel, nuvelele și *Pseudo-Cynegeticos* conțin toate acele elemente populare și moderne, care împletite cu meșteșug, au contribuit la dezvoltarea limbii române literare și unitare în secolul al XIX-lea.

BIBLIOGRAFIE:

- Gheție, Ion, *Introducere în studiul limbii române literare*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982;
- Ivănescu, G., *Studii de istoria limbii române literare*, Ed. Junimea, Iași, 1989;
- Odobescu, A., *Opere*, vol. I, Editura de stat pentru literatură și artă, București, 1955;
- Odobescu, A., *Opere*, vol. I, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1965;
- Țepelea, G., Bulgăr, Gh., *Momente din evoluția limbii române literare*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1973;
- Vianu, T., *Observații asupra limbii și stilului lui A. I. Odobescu* în *Contribuții la istoria limbii române literare în secolul al XIX-lea*, Ed. Academiei Republicii Populare Române, București, 1956.

BDD-V2082 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:51:49 UTC)